

A haszon nézőpont kérdése

Pottyondy Ákos és felesége, Patricia 2018-ban alapították meg saját vállalkozásukat Pannonhalmán. A település Tóthegynek nevezett részén, egy régi parasztudvaron hozták létre a több lábon álló családi gazdaságot, az Ürmös Portát. Nem piacra dolgoznak, a saját szükségleteik kielégítésére, vegyszerek felhasználása nélkül természetnek zöldség- és gyógynövényféléket, gyümölcsöt. Szívesen megosztják ugyanakkor a kis léptékű gazdálkodásról szerzett tapasztalataikat, a porta nyitott az érdeklődők előtt, és oktatási programokat is szerveznek.

Ákos Gödöllőn, a SZIE Környezet- és Tájgazdálkodási Intézetében diplomázott, és a gazdaságot annak környezetével egységben kezelő szemlélet azóta is fontos vezérelv számára. Tanulmányait a környezettudományi doktori iskolában folytatta, kiemelt jelentőségű helyszínek környezeti és természeti értékekre alapozott hasznosítási lehetőségeit kutatta. A doktori fokozat megszerzését követően először a Regionális Fejlesztési Ügynökség munkatársa lett, majd 2011-től hét éven át a Pannonhalmi Főapátság gyógynövénykertjének és a hozzá tartozó egyéb természeti területeknek a működését és fejlesztését irányította.

Elveszett tudás

A dolgok alapvetően a fejben dőlnek el – vallja –, ha valakinek megvan hozzá a szilárd elhatározása, akkor szinte nulláról is létre tud hozni egy kisgazdaságot, képes lesz boldogulni. A különféle képzettségek és diplomák nagyon fontos alapot jelentenek a boldoguláshoz, ám szerinte a mindennapi életben nagy szükség van a józan paraszti észre is. Az Ürmös Portához hasonló összetett kisgazdaságok létrehozását nagymér-

Szamócabefőzés az Ürmös Portán

tekben segítené az a régi paraszti tudás, amely a történelem alakulása miatt nem, vagy csak nagyon nehezen hozzáférhető. Pottyondy Ákosnak egész életében kapcsolata volt a vidékkel, mégis gyakran érzi úgy, hogy mindent előlről kellett kezdenie. Hiányoznak számára az előző három generáció tanácsai. A szigetközi családi gazdaságot működtető dédszülőkkel csak kisgyerekként találkozott, a nagyszülőket a kuláksors tragikus történései lehetetlenítették el, és a rendszerváltozás felemás kárpótlása révén a hajdani gazdaságnak csak a töredéke került vissza a családhoz. Szülei – ahogyan abból a nemzedékből sokan – az értelmiségi pályát választották. A mai (újra)kezdők ezért is futnak gyak-

ran zsákutcába. Ez önmagában nem baj, mert tanulni lehetne belőlük, ám mégis könnyebb lenne, ha több tapasztalt ember tanácsaira támaszkodhatnának a hozzájuk hasonló fiatal vállalkozók, véli a szakember.

Az összetett családi gazdaságok működtetését nem tanítják sehol, ezért el kell fogadni, hogy nem minden sikerül elsőre, vagy akár másodikra sem. Harmadjára ugyanakkor már nem szabad hibáznia.

Vegyes kisgazdaság

Családi léptékben a gyógynövénytermesztéshez nem szükséges nagy terület, az Ürmös Portán néhány száz négyzetmétert foglalnak el a gyógynövények parcellái. A közel húszféle gyógynövény mellett másfél hektáron tájfajtaiból álló kaszálógyümölcsöst alakítanak ki. A részben már termőre fordult gyümölcsfákat elsősorban a szűkebb térség öreg anyafáiról oltották vad alanyra, de néhány különleges fajtát messzebbi vidékekről, így Erdélyből is hoztak.

A gazdaságban nem használnak vegyszereket, de nincs bio minősítésük. Sokan azt gondolják, hogy a tájfajtaikat nem kell permetezni, metszeni, ez így önmagában nem igaz, egy fa egészsége

Családi felhasználásra természetnek

Pihenőhelyet alakítanak ki a zarándokoknak

Gyógynövényismereti túrákat szerveznek

Az is haszon, ha a gazdálkodó a gyerekeivel lehet

Szurokfű betakarítása

A névadó örömmel készült pálinka

nem kizárólag a permetezésen múlik. Ha kiszolgáljuk az igényeiket, közel ideális környezetet alakítunk ki számukra, akkor a védekezőrendszerük elég erős lesz ahhoz, hogy ellenálljanak a betegségeknek. Monokultúras termesztéskor azonban még a jó génkészlettel rendelkező, ellenálló fajta esetében is komoly növényegészségügyi kihívásokkal szembesülünk. Ezt elkerülendő, a készülő kaszálógyümölcsösben a különböző gyümölcsfajok tájfajtaikat ligetszerűen telepítik majd. Az ilyen agrárélőhely rendkívül változatos tud lenni, rengeteg faj van benne jelen, ami csökkenti a növényvédelmi gondokat. A korábban intenzív szántóként használt terület füvesedését olyan fűmagkeverék felülvetésével segítették, amelybe a csenkesz- és perjefajok mellett vadvirágok – nagy arányban pillangósok – magjait is belekeverték.

Gyógynövényeket elsősorban feldolgozásra termesztnek, illetve gyűjtenek, a legutóbbi vezetett túrájukon több mint hatvanféle fajt szedtek a környéken. A megtermelt alapanyagot jelenleg főleg szárítják, vagy különféle kivonatokba teszik. A jövőben az illóolaj-tartalmú gyógynövények is nagyobb szerepet kapnak: a lepárlóberendezéseket

készítő miskolci Hagyó Kft.-vel olyan módszereken és eszközökön dolgoznak, amelyekkel akár néhány tíz kilós mennyiségből is kiváló minőségű illóolajokat lehet kinyerni. Ez fajoként akár 40-50 négyzetméteres parcellákban is megtermeszthető.

Portájukon a zöldségekből is főleg hagyományos fajtákat termesztnek, de

Kasvirág szárítása

ezeket kizárólag a család ellátására. Az Ūrmös Portán látottak modellként szolgálhatnak azoknak, akik kis területen szeretnének ilyen tevékenységbe kezdeni. Az 1000-1500 négyzetméteres kertvárosi kertekben egy átlagos család zöldség-szükségletének jelentős részét meg lehet termelni, és egy-két kedvenc gyümölcsfa is elfér bennük. A családban

elfogyasztott gyógynövények természetéhez pedig még ekkora hely sem kell, az erkélyen is van rá lehetőség.

Nem pénzbeli előnyök

Az Alföldről készített légi fotókon gyakran feltűnik, hogy a nagy erdőket és mezőgazdasági területeket egyhektáros szabályos négyzetek tagolják. Ennek oka, hogy amikor az ötvenes években államosítottak, a tanyák környékén egy hektár földterület maradhatott a család tulajdonában. Ezen megtermelhető volt egy család alapvető gyümölcs-, zöldség- és gyógynövény-szükséglete, pedig akkor jellemzően népesebbek voltak a családok. Napjainkban már egy hektár sem kell a család ellátásához.

Azt, hogy egy családi gazdaságnak mekkora területre van szüksége ahhoz, hogy önfenntartó legyen, attól függ, hogy ki milyen hasznot vár el. Ha kizárólag a pénzbeli bevételt nézzük, akkor egy-két hektár nem elegendő az önfenntartáshoz. De ha a hasznot tágabban értelmezzük, akkor sok mindent mégis megéri csinálni. Hiszen haszon az is, hogy a gazdaságból egészséges ételek kerülnek az asztalra, a szabad-

ban, a jó levegőn végzett munka jó egészséget és fizikumot ad a tulajdonosnak, és miközben a saját területét műveli, a családjával, gyermekeivel töltheti az időt. Ha a haszon fogalmát az anyagiakon túl értelmezzük, akkor sokkal könnyebb öfenntartóvá tenni egy gazdaságot, véli Pottyondy Ákos.

Nyitott porta

Az Ürmös Porta termékeit nem értékesítik, helyette inkább az oktatást tartják fontosabbnak a tulajdonosok. Bemutató gazdaságként működnek, náluk megnézhető, mi történik „a földtől az asztalig”. Emellett több felsőoktatási és egyéb képzőintézménnyel állnak kapcsolatban, fogadják a hallgatókat gyakorlatra. Oktatási programokat is szerveznek, igyekeznek átadni a tapasztalataikat, tudásukat. A nyitott gazdaságban az érdeklődők a munkálatokba is bekapcsolódhatnak.

Szervezett programjaikon egy-egy témára fókuszálnak. Ilyen például a gyógynövénygyűjtés, amelynek során a leggyakoribb 10-12 fajt ismertetik meg az érdeklődőkkel. Emellett bemutatják az illóolaj-lepárlást, januárban pedig gyógyhatású kivonatok készítéséről

Van rá igény

A környezetével együtt élő, folyamatos változásban lévő kisgazdaság működte-tője állandó és gyors tanulásra van készítve. A kis családi gazdaságok fenntartásához olyan egységben való gondolkodás szükséges, ami a hagyományos paraszti gazdaságokra is jellemző volt, említette Pottyondy Ákos. Káros, ha a kis- és nagygazdaságokat egymás ellenében szemléljük. Kellő tisztelet, megfelelő szakmai munka esetén ezek kiválóan működnek egymás mellett. A méret ez esetben nem árul el semmit, a nagyüzemeknek és a családi gazdaságoknak is vannak előnyeik, és mindkettőt lehet jól és rosszul is vezetni. A szerencsésebb történelmi helyzetű országokban több száz éves hagyomány is lehet a családi gazdaságoknak, és a tudás nemzedékről nemzedékre öröklődött. Nálunk ezt sajnos megakasztotta a történelem, de ma érezhetően mind nagyobb a társadalmi igény a családi gazdaságokra, illetve azok termékeire, és ha működésüket a jogszabályi környezet is engedi, akkor egyre több jön létre.

A vírushelyzet is lökést adhat ennek, persze nem kell rögtön elsőre több hektárban gondolkozni, sokszor már az is nagy lépés, ha az emberek a most általános, tujasor-fű-tujasor keresztmetszetű kertjükben kicsi termelő parcellákat alakítanak ki. Bár a városban mások a lehetőségek, gyógynövényeket és néhány zöldségfélélt szélsőséges esetben akár egy panellakás erkélyén is termesztünk, emelte ki az Ürmös Porta tulajdonosa.

(tinktúra, macerátum, mézes kivonat, olajos kivonat, zsíros kivonat) szerveznek majd gyakorlatorientált képzést. Ezekre nagy az igény, hiszen a munkájuk miatt sokan heteken át szinte ki sem mozdulnak a számítógép elől, ezért élvezik, hogy kézzelfogható terméket ké-

szítenek. Vannak, akik célirányosan jelentkezők a tanfolyamokra, de jelentős a véletlenül betérők száma is, amikor meglátogatják a közeli Pannonhalmát, vagy éppen a porta előtt vezető zárandokúton haladnak. Komoly fejlesztéseket végeznek annak érdekében is, hogy a zárandokoknak pihenőhelyet nyújthasson a családi gazdaság.

A rövidebb, párórás bemutatókon kívül már most is előfordul, hogy napokat, heteket töltenek náluk az érdeklődők. A gyógynövényes, illetve a kozmetikumokkal foglalkozó programok általában a nők körében népszerűbbek, amíg a gyümölcsfák gondozására inkább a férfiak kíváncsiak, és a gazdaság létrehozásának vagy működtetésének részletei is főként őket érdeklik. Tavasztól ősziig inkább a termesztési kérdések kerülnek elő, télen pedig az alapanyagok feldolgozása (kivonatkészítés, teák keverése stb.).

Az Ürmös Porta azonban nem csupán a gazdálkodás helyszíne. Ákos felesége, Patricia zeneterápiával foglalkozik, aminek a gazdaság és a környezetében található védett erdő különleges és egyedi színteret ad. Az egykori gazdasági épületek egy részét úgy újították fel, hogy azok a terápiás foglalkozásoknak is helyet adhassanak, valamint a kertben és a gyümölcsösben is több pihenésre, elmélkedésre alkalmas helyszínt alakítanak ki.

Nagy Z. Róbert

A gyümölcsöshöz hagyományos fajtákról szednek oltóvesszőt

Oltványiskola